

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEKNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
A.A. Elmurodov
2024 yil "___" avgust

**ITLARNI O'RGATISHNING NAZARIY ASOSLARI
FANI BO'YICHA**

SILLABUS

Magistratura mutaxassisligi uchun

Bilim sohasi:	800000	– Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	840000	– Veterinariya
Mutaxassislik:	70840106	– Kinologiya va it kasalliklari

Modul / FAN SILLABUSI
Veterinariya profilaktikasi va davolash
fakulteti
70840106– Kinologiya va it kasalliklari
mutaxassisligi

Fan nomi:	<i>Itlarni o'rgatishning nazariy asoslari</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	IO'NA1108
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	240
Ma'ruza	50
Amaliy mashg'ulotlar	70
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	120
Kredit miqdori:	8
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1

Fanni o'qitishdan maqsad - – magistrnlarni oliy asab tizimini faoliyati asosida itlarni o'rgatish usullarini tanlash, itlarda shartli va shartsiz reflekslarning hosil bo'lishi, it zotlari va itlarning kelib chiqish tarixi, itlarning interyer va eksteryer xususiyatlari bo'yicha bilimga ega bo'lish, kinologiya xizmati muammolarini hal qilishda fanning nazariy bilimlaridan foydalanish, shuningdek, ushbu sohadagi yutuqlar bilan tanishtirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Hayvonlar anatomiyasi (1.13)
2.	Sitologiya, gistologiya va embriologiya (1.14)
3.	Hayvonlar fiziologiyasi (1.14)
4.	Veterinariya xirurgiyasi (1.22)

- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabani bilm darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	Narziyev B.D. – SamDVMCHBU “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasida professori v.v.b., veterinariya fanlari nomzodi. Yulchiyev J.B. – SamDVMChBU, “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasida dotsenti v.v.b., PhD. Jabborov A.G. – SamDVMCHBU “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasida assistenti
E-mail:	narziyev.54@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasida
Taqrizchilar:	G'afforov U.B. – Samarqand Davlat tibbiyot universiteti “Yuz-jag' jarrohligi” kafedrasida mudiri, tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent. Vahidova D.S. – TDAU, “Umumiy zootexniya va veterinariya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil 29 avgustdagi 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

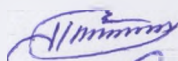
Mazkur Sillabus “Veterinariya jarrohligi va akusherlik” kafedrasining 2024 yil ___ avgustdagi ___ sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

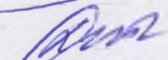
Fakultet dekani

Kafedra mudiri

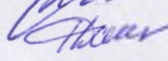
Tuzuvchilar

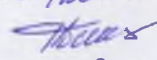
R. Ro'ziqulov

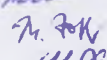
Sh. Qurbonov

B. Narziyev

B. Narziyev

J. Yulchiyev

A. Jabborov

2.	www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi
3.	www.Ziyonet.uz.
4.	www.veterinariya meditsinasi.uz
5.	www.sea@mail.net21.ru
6.	www.veterinary@actavis.ru

Talabaniy fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaniy bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabaniy bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabaniy bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;

Ta'lim natijalari (TN)	
<i>Bilimlar jihatidan:</i>	
TN1	<ul style="list-style-type: none"> • kinologiyaning kelib chiqish tarixini, xizmat uchun ishlatiladigan itlar zotlarini, itlarning anatomik tuzilishi va fiziologik xususiyatlarini, itlarning eksteryeri va interyerini, itlar xulqining fiziologik asoslari haqida tasavvurga ega bo'lishi lozim;
<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>	
TN2	<ul style="list-style-type: none"> • magistr xizmat itlarning oliy asab faoliyatiga ta'sir qilish usullarini, xizmat itlarni o'rgatishda qo'llanadigan qo'zg'atgichlar va ularni qo'llash usullarini, tashqi muhitning organizmga ta'sir qilishi haqida ko'nikmalariga ega bo'lishi;
TN3	<ul style="list-style-type: none"> • magistr xizmat itlarni joylashtirish va saqlashni, itlarni oziqlantirish va oziqa tarkibini, itlarga qo'yiladigan gigiyenik talablarini bajarish, itlarni ko'paytirish va seleksiya ishlarini tashkil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi;

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Itlarning kelib chiqishi.
M2	Itlarning anatom-fiziologik tuzilishi.
M3	Itlarning fiziologik xususiyatlari.
M4	Itlarning konstitutsiyasi.
M5	Xizmat itlarining eksteryeri va interyeri.
M6	Dekorativ it zotlari.
M7	Xizmat uchun mo'ljallangan it zotlari.
M8	Itlarni joylashtirish, saqlash.
M9	Itlarni oziqlantirish.
M10	Itlarni ko'paytirish.
M11	Itlarning nerv sistemasi va o'rgatishda uning ahamiyati.
M12	Itlarning oliy nerv sistemasi tiplari.
M13	Itlarni xulqini boshqaradigan reaksiyalari.
M14	O'rgatish vaqtida qo'llanadigan qo'zg'atgichlar.
M15	O'rgatish (dressirovka) usullari.
M16	Itlarni o'rgatishda tashqi va ichki qo'zg'atgichlarning ta'siri.
M17	Itlarni o'rgatishda qo'zg'atgichlarni qo'llash qoidalari.
M18	Itlar tarbiyasi, yoshiga qarab o'rgatish xususiyatlari.
M19	Itlar nerv sistemasi tipiga qarab o'rgatish xususiyatlari.
M20	It va o'rgatuvchi orasidagi munosabatni to'g'ri shakllantirish.
M21	Itlarni o'rgatish usullari.
M22	Itlarni umumiy dressirovka qilish qoidalari va uning ahamiyati.
M23	Itlarni umumiy dressirovka qilish usullari.
M24	Itlarni maxsus dressirovka qilish qoidalari va ahamiyati.

M25	O'rgatish jarayonidagi holatlar. Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)
A1	Itlarning anatomik tuzilishi.
A2	Itlarning fiziologik xususiyatlari.
A3	Itlarning konstitutsiyasi.
A4	Itlarning eksteryeri aniqlash usullari.
A5	Itlarning interyerini aniqlash usullari.
A6	Itlarning biometrik o'lchovlari va qo'llanadigan asboblari.
A7	Xizmat itlari zotlari.
A8	Dekorativ itlar zotlari.
A9	Itlarni saqlash uchun sharoitlar, volyer va uning tuzilishi.
A10	Itlarni guruhli saqlash usullari.
A11	Itlarni ko'paytirish usullari.
A12	Itlarni jinsiy yetilishini aniqlash.
A13	Chatishtirish uchun itlarni tanlash va juftlash.
A14	Itlarni tozalash ashyo va anjomlari.
A15	Itlarning ozuqasi sifatini aniqlash.
A16	Oziqalar va ularni tayyorlash va saqlash tartibi.
A17	Xizmat itlarining ratsioni
A18	Qovushish jarayonini tashkil qilish va o'tkazish.
A19	Tug'ish jarayoni va uni to'g'ri tashkil qilish.
A20	Itlarni o'rgatish usullari.
A21	Itlarda xulq-atvor reaksiyalarining ustunligini ishlab chiqish usullari.
A22	Nerv sistemasi va uning o'rgatishdagi ahamiyati
A23	O'rgatish uchun qo'llanadigan qo'zg'atgichlar va ularning xarakteristikasi.
A24	Itlarda boshqaruvchi reaksiyalarni aniqlash.
A25	Itlari yotishga va o'tirishga o'rgatish
A26	Itlari o'rgatuvchini yonida yurishga o'rgatish
A27	Itlarni joyida yotishga va emaklashga o'rgatish
A28	Itlarni narsani olib kelishga (aportirovka) o'rgatish.
A29	Itlari to'siqlarda sakrashga o'rgatish.
A30	Itlarni o'rgatishda qo'zg'atgichlarni qo'llash qoidalarini.
A31	Yoshi va tarbiyasiga qarab o'rgatish xususiyatlari.
A32	Itlarni asab tizimini aniqlash.
A33	Qo'zg'aluvchan va harakatchan tipdagi itlarni o'rgatish xususiyatlari.
A34	Itlarni o'rgatish jarayonidagi holatlar.
A35	Itlarni trenirovkasidagi o'rgatuvchining xatolari.

Mustaqil ta'lim (MT)		120 soat
1.	Itlarning tusini aniqlash.	6 soat

2.	Xizmat itlarini saqlash.	6 soat
3.	Itlarda jiniy yetilish va kuyga kelishini aniqlash.	6 soat
4.	Itlarning psixikasi.	6 soat
5.	Shartli reflekslarning har xil sharoitda hosil bo'lishi.	6 soat
6.	Miyani analitik va sintetik faoliyati.	6 soat
7.	Itlarda reaksiyalarni hosil qilish mexanizmi.	6 soat
8.	Nevrozlar va ularning itlar organizmiga ta'siri.	6 soat
9.	Refleks va itni fe'l-atvorini aniqlash.	6 soat
10.	Ustunlik reaksiyasini aniqlash.	6 soat
11.	Kompleks qo'zg'atgichlar.	6 soat
12.	Dressirovka vaqtida qo'zg'atgichlarni ta'sir qilish kuchi.	6 soat
13.	Ozuqa qo'zg'atgichlarni itlar organizmiga ta'siri.	6 soat
14.	Dressirovka vaqtida organizmni umumiy holatini aniqlash.	6 soat
15.	Xizmat itlarini o'rgatuvchilarini o'qitish usullari.	6 soat
16.	Qo'zg'atgichlar va ularning xarakteristikasi.	6 soat
17.	Shartli qo'zg'atgichlarni qo'llashdagi xatolar.	6 soat
18.	Shartsiz qo'zg'atgichlarni qo'llashdagi xatolar.	6 soat
19.	Itlar bilan ishlashda yengillashtiruvchi sharoitlar.	6 soat
20.	It o'rgatuvchining amalga oshiradigan xatolari.	6 soat

Asosiy adabiyotlar

1.	Bogoslavskaya L.S. i dr. O sobake, uchebnik, M.: 1992.
2.	Ziyodinova F. va boshqalar, Kinologiya asosolari, o'quv qo'llanma, T.: 2003.
3.	Xasanova R.A. Dekorativnoe sobakovodstvo, uchebnik, T.: 1990.
4.	I.Tangirov, B.Narziyev, J.Yulchiyev, T.Mirzayev, M.Abdurashitov – Itlarda uchraydigan kasalliklarni oldini olish va davolash. Uslubiy qo'llanma, Toshkent 2021 yil

Qo'shimcha adabiyotlar

1.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 b.
4.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
6.	Victoria Aspinall, Melanie Cappello. Introduction to Veterinary Anatomy and physiology, textbook, Toronto, 2015.

Axborot manbaalari

1.	www.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
----	---